

HÖGSKOLAN FÖR SCEN OCH MUSIK

ATT SPELA BAROCKTRUMPET

Kristian Nilsson

Självständigt arbete (examensarbete) inom Konstnärligt kandidatprogram i musik, inriktning klassisk musik

Vårterminen 2018

Självständigt arbete (examensarbete), 15 högskolepoäng

Konstnärligt kandidatprogram i musik, inriktning klassisk musik

Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet

Vårterminen 2018

Författare: *Kristian Nilsson*

Arbetets rubrik: *Att spela Barocktrumpet*

Arbetets titel på engelska: *On Playing the Baroque Trumpet*

Handledare: *Universitetslektor Joel Eriksson*

Examinator: *Universitetslektor Tilman Skowroneck*

SAMMANFATTNING

Nyckelord: Baroque trumpet, orchestral excerpts, symphony orchestra, exercises, modern trumpets

This study deals with the baroque trumpet, how it is used in modern orchestras, what differences it has compared to the modern trumpet as well as the author's own development on the baroque trumpet. The purpose of the study is also to understand the baroque trumpet and develop the basics of the instrument in order to facilitate the playing of baroque trumpet parts in as a professional orchestra trumpeter.

Innehållsförteckning

ATT SPELA BAROCKTRUMPET	1
1. Förord	4
2. Inledning, syfte och frågeställning	5
3. Metod	5
4. Om barocktrumpeten	6
Naturtrumpeten.....	6
Intonationshål	7
5. Skillnad mellan barocktrumpeten och ventiltrumpeten.....	7
Träffsäkerheten.....	7
Intonation	7
Klang	8
Luft.....	8
6. Övningar.....	8
Klang.....	8
Träffsäkerhet och lätthet.....	8
Etyder	10
7. Orkesterutdrag	10
8. Resultat	14
Vilka övningar och metoder finns för barocktrumpet och hur påverkar de trumpetspelet?	14
Vilka olika utmaningar finns på barocktrumpeten jämfört med ventiltrumpeten?.....	14
9. Slutord	15
10. Referenslista	16
11. Bifogat Material	16
Ljudfiler:.....	16

1. Förord

Barocktrumpeten är ett instrument som blir allt mer populärt i symfoniorkestrar. Idag vill man ofta ha tidstroga instrument för äldre musik och det är vanligt att barocktrumpeten används för Mozarts eller Beethovens symfonier men ibland för mer utmanande repertoar, exempelvis delar av barockmusiken.

Det är också allt vanligare med plikt att kunna spela barocktrumpet i professionella symfoniorkestrar. Det är därför väldigt användbart att lära sig och därför valde jag att ägna detta arbete åt att lära mig grunderna om barocktrumpet.

Barockmusiken och wienklassicismen är två musikepoker där barocktrumpeten passar allra bäst. Barockmusiken med J. S. Bach i täten anses oftast svårspelad och spelas därför oftast på ventiltrumpeten. Musik av Händel, exempelvis Händels Messiah eller fyrverkerimusiken, är något enklare och spelas ofta på barocktrumpet. Många orkestrar spelar allt av Mozart, Beethoven och kanske även delar av Mendelssons och Haydns musik på barocktrumpet. Kortfattat kan man säga att alla trumpetstämmor som bygger på naturtonsserien och är från tidigt 1800-tal eller tidigare kan spelas på barocktrumpet.

2. Inledning, syfte och frågeställning

Barocktrumpeten har stora skillnader från den moderna trumpeten. Först och främst kan man enbart spela naturtonsserien. Det finns hål att täcka, vilket innebär att man bänder tonerna. I praktiken gör dessa hål, kallade intonationshål, att intonationen blir bättre och att man kan få fler toner än den vanliga naturtonsserien.

Det är också betydligt svårare att träffa rätt toner och att intonera på en barocktrumpet. Det gör det fysiskt svårare att spela barocktrumpet. För mer utförlig förklaring, se sid. 9 under ”Träffsäkerheten”.

Naturtrumpeten kan också bara hålla sig till en tonart. Man måste därför byta byglar för att kunna spela de olika tonarterna. Byglarna gör att trumpeten förlängs och därför kan man spela en annan tonart.

Syftet med detta arbete är att lära mig grunderna om barocktrumpet. Hur man spelar instrumentet och hur jag gick tillväga för att lära mig det. Arbetet är en självanalytiskt arbete vilket innebär att jag dokumenterar min utveckling med hjälp av att spela in min övning och ge exempel på vad som var svårt och hur jag löste det.

Det slutgiltiga målet är att spela utdrag från Beethovens femte, sjunde och nionde symfoni tillsammans med min trumpetlärare Per Ivarsson. Målet är att kunna spela både första- och andratrumpetstämman på en acceptabel nivå.

- **Vilka övningar och metoder finns för barocktrumpet och hur påverkar de trumpetspelet?**
- **Vilka olika utmaningar finns på barocktrumpeten jämfört med ventiltrumpeten?**

3. Metod

För att lära mig barocktrumpet använder jag den eminenta barocktrumpetaren Edward Tarrs övningsbok för barocktrumpet¹. Jag spelar in samtliga övningspass med barocktrumpeten för att sedan kunna ge övningsexempel och dokumentera min utveckling. Jag använder mig således av en självanalytisk metod.

---

¹ Edward H. Tarr, *The Art of Baroque Trumpet Playing* (Mainz: Schott, 1999)

4. Om barocktrumpeten

Naturtrumpeten

Bild 1 – Foto av författaren

Barocktrumpet är en modern uppfinning som baseras på medeltiden-, renässansen och barockens naturtrumpeter. Den enda skillnaden är egentligen intonationshål som man lade till från den ursprungliga naturtrumpeten i mitten på 1950-talet.

Det finns barocktrumpeter med ett intonationshål och barocktrumpeter med tre eller fyra intonationshål. Anledningen till att trumpeter med tre eller fyra intonationshål är populärare är för att det gör att höjden blir något enklare. Det tillåter också att man gör halvtonssteg.

Intonationshål

Bild 2 – Foto av författaren

Intonationshål lades till för att förbättra intonationen och förbättra träffsäkerheten av tonerna. Intonationshål gör att vissa toner kan bändas och därför kan vissa extratoner spelas som inte tillhör naturtonsserien. Genom att intonationen förbättras ligger också tonerna mer ”där dom ska vara” och därför blir det lättare att träffa tonern

5. Skillnad mellan barocktrumpeten och ventiltrumpeten

Träffsäkerheten

Träffsäkerheten är något som förändras påtagligt när man byter mellan den moderna ventiltrumpeten och barocktrumpeten. Detta innebär att man ”hamnar fel” mycket oftare på barocktrumpeten och melodier eller fanfarer som är lätta på ventiltrumpeten kan vara jättesvåra på barocktrumpeten. Anledningen till detta är att barocktrumpeten är dubbelt så lång som den moderna trumpeten, vilket innebär att övertonerna hamnar mycket närmare varandra. Detta gör det svårare att träffa rätt ton, eftersom flera toner ligger väldigt nära varandra. Man måste också hålla sig till ett högt register på naturtrumpeten för att kunna spela melodier. Detta gör att det både är fysiskt jobbigt och svårt att spela, och dessutom ligger tonerna väldigt tätt som ökar svårighetsgraden ytterligare.

Intonation

Det största anledningen för intonationshål ska finnas, är för att, som namnet antyder, förbättra intonationen för vissa problematiska toner. Överttonsserien ligger relativt nära liksvävande temperering. f^2 , $f\#^2$ och a^2 är toner som på naturtrumpeten var nästan omöjliga att få rena. Med barocktrumpetens intonationshål är de fortfarande svåra att få helt rena, men det underlättar något.

Bach och Händel var noggranna att inte skriva använda tvåstrukna f och a speciellt ofta, och om de var tvugna blev det bara korta eller snabba toner. Tonen B i båda oktaverna är ännu mindre använd eftersom den är ännu svårare att få ren.

Klang

Största och kanske enda fördelen med barocktrumpeten gentemot den moderna ventiltrumpeten är just klangen som passar väl in i wienklassistisk stil. Klangen är mycket tunnare och mindre resonant. Vissa toner på barocktrumpeten är väldigt svåra att få klara, så därför hörs ”enkla” toner starkare än andra. Detta är anledningen till ”ojämnheten” i barocktrumpetens klang.

Luft

En spelteknisk skillnad mellan ventiltrumpeten och barocktrumpeten är användningen av luft. En av de första sakerna jag fick lära mig av min lärare Per Ivarsson var just detta. På barocktrumpeten är motståndet mycket större, vilket innebär att man inte kan använda lika mycket luft. Om man försöker använda lika mycket luft så blir klangen lite forcerad och inte lika varm och mjuk. Detta är något jag fortfarande måste utveckla för att få den mjuka fina barocktrumpetklangen.

6. Övningar

Klang

Klangen är något jag utvecklade ganska snabbt och fortfarande utvecklar. Ett fel jag tidigt försökte jobba bort är att inte forcera ut luften. Det är lätt att man gör det när man har vanan att spela på den vanliga ventiltrumpeten som har ett helt annat motstånd. Om man lyssnar på Ljudexempel 1 så låter det ganska hårt och starkt. Ljudexempel 2 är några månader senare. Där hör man att klangen är större, mer avslappnad och mjukare.

Träffsäkerhet och lätthet

Något annat man snabbt utvecklar är träffsäkerheten. Att lära sig var tonerna finns och hur mycket man behöver blåsa för att få de olika tonerna. Detta är kanske det område man lägger ner mest tid för att lära sig barocktrumpet. När man lär sig att träffa tonerna exakt där de ska vara så blir intonationen bättre och man kan spela med mer lätthet och ”finess”.

En enkel men också väldigt typisk övning är denna:

Exempel 1 - Övning 1 ur boken *The Art of Baroque Trumpet Playing* av Edward H. Tarr.

Det finns massa olika varianter av denna övning. Första omgången spelas legato, för att få igång luften och jämnheten mellan tonerna. Andra omgången spelas staccato för att öva tydligheten och tredje omgången spelas legato i grupper av två toner.

Man kan höra hur lättheten och tydligheten blivit bättre om man jämför Ljudexempel 3 med Ljudexempel 4. Ljudexempel 3 är inspelat första dagen jag spelade barocktrumpet medan Ljudexempel 4 är inspelat några månader senare.

Ljudexempel 3 och 4 är inte samma tonart eftersom jag använde olika byglar. Detta ska inte spela någon större roll för att exemplifiera träffsäkerheten och lättheten.

En annan typisk barocktrumpetövning är följande övning. Övningen får med nästan hela barocktrumpetens register och är därför mycket effektiv. Kan spelas helt legato eller med stöt på varje ton.

The image shows a musical score for Exercise 23, consisting of four staves. The first two staves are in treble clef, and the last two are in alto clef. The music is written in a common time signature and consists of eighth-note patterns. The first two staves feature a sequence of notes with slurs and fingerings (5) indicated above and below the notes. The last two staves feature a similar sequence of notes with slurs and fingerings (6) indicated above and below the notes. The music is written in a style that suggests it is a technical exercise for the baroque trumpet.

Exempel 2 - Övning 23 ur boken *The Art of Baroque Trumpet Playing* av Edward H. Tarr.

Etyder

Etyder kan man se som en mjuk övergång mellan grundövningar och svårare orkesterstämmor. Den största utmaningen var egentligen orken och att få fram musiken i etydena.

I början var jag glad om jag kunde spela rätt toner med en acceptabel intonation men när jag fick mer erfarenhet märkte jag hur jag började att fokusera mer på musiken och mindre på tekniken. Detta kan man höra i denna ganska enkla etyd.

Ljudexempel 5 är när jag spelat barocktrumpet någon vecka. Det låter jobbigt och inte speciellt musikaliskt. Jag var glad om jag fick rätt toner.

Ljudexempel 6 är när jag spelat barocktrumpet några månader. Nu låter det genast mycket mer övertygande och man kan höra att tekniken inte längre är något jag är speciellt orolig över. Fortfarande finns områden att förbättra, men det känns och låter som jag behärskar etyden.

Även Ljudexempel 5 och 6 är spelade i olika tonarter eftersom jag varierar vilka byglar jag övar på. Detta ska inte påverka resultatet.

The image shows a musical score for a trumpet exercise. It is titled 'Andante' and 'dolce'. The score is written in 3/8 time and consists of four staves of music. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The music is characterized by a slow, graceful tempo and a soft dynamic. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests and slurs. The piece concludes with a double bar line.

Exempel 3 – Etюд nr 3 ur boken *The Art of Baroque Trumpet Playing* av Edward H. Tarr

7. Orkesterutdrag

Skillnaden mellan etyder och orkesterstämmor är egentligen inte så stor. Största skillnaden är att intonationen blir viktigare när du spelar orkesterstämmor, eftersom du har en hel orkester att rätta dig efter. Spelar du ackord måste du veta vilken position i ackordet du spelar och kunna intonera efter detta.

Dessutom har orkesterstämmor en mer traditionell musikalisk tolkning med fler indikationer på hur musiken ska spelas i stämman. Är det starkt måste man kunna spela starkt utan att för den delen tappa klangen och intonationen. Förstatrumpet-stämmorna går också ganska högt i dessa utdrag, och det är därför fysiskt utmanande att spela. Jag har valt att titta närmare och lära mig tre kända barocktrumpetutdrag. Alla från Beethovens symfonier. Utdrag från Beethovens femte, sjunde och nionde symfoni.

Beethoven Symfoni nr 5, sats 2 takt 29-39, takt 79-88 och takt 148-159

CLARINO PRIMO in C.

ANDANTE
con moto.

28 A

39 B

26 C

23 D

26

Dim: > ff

Beethoven Symfoni nr 5 Trumpet 1

CLARINO SECONDO in C.

ANDANTE
con moto.

28 A

39 B

26

23 D

26

1

Dim: > p ff

Beethoven Symfoni nr 5 Trumpet 2

Ljudexempel 7 är första gången jag spelade utdraget. Detta tillsammans med min kurskamrat Max Khula Larsson. Eftersom vi båda är ganska nya barocktrumpetare blir intonationen och träffsäkerheten lidande. Detta gör att allt blir lite mer instabilt och framförallt intonationen blir lidande.

Ljudexempel 8 är tillsammans med min lärare Per Ivarsson. Den stora skillnaden är träffsäkerhet och intonation. Balansen mellan första- och andratrumpet är bättre, och därför låter allt mycket säkrare.

8. Resultat

Vilka övningar och metoder finns för barocktrumpet och hur påverkar de trumpetspelet?

Typiska övningar är flexibilitetsövningar som sträcker sig över hela registret. Mer att läsa om detta och hur dessa övningar påverkade mitt trumpetspel finns under "Övningar" på sid. 10

Den fysiska träningseffekten var den mest påtagliga. Snabbt lärde sig musklerna vart tonerna låg och kroppen lärde sig hur mycket man behöver blåsa för att få den ton man vill ha. Detta är något jag också fick nytta av på mitt huvudinstrument – ventiltrumpeten.

Jag utvecklades även på den mentala biten som gav fördelar både när jag spelar barocktrumpet och ventiltrumpet. Att träffa "rätt" toner är något som alla brassmusiker oroar sig över, inte minst på ventiltrumpeten. När man övat mycket på barocktrumpeten känns det mycket säkrare och enklare att gå över till ventiltrumpeten. Det kanske finns flera anledningar till detta men en av anledningarna är utan tvekan den mentala.

Vilka olika utmaningar finns på barocktrumpeten jämfört med ventiltrumpeten?

Eftersom de fysiska förutsättningarna för att spela barocktrumpet är väldigt lika hur man spelar ventiltrumpeten var det lättare än jag trodde. Fortfarande finns det många utvecklingsområden, exempelvis att bli mer säker på instrumentet och att intonera bättre. Att kunna spela mer tidstroget är också ett område jag kan utveckla mer. Då tänker jag främst på klangen, som blir väldigt lik ventiltrumpeten eftersom jag har vanan att använda väldigt mycket luft som man gör när man spelar ventiltrumpet.

Den största utmaningen är intonationen. Instrumenten är dåligt byggda och man måste hela tiden arbeta för att få det att stämma. Träffsäkerheten är också ett område som är betydligt svårare på barocktrumpeten.

9. Slutord

Projektet har varit mycket intressant och lärorikt. Jag kommer utan tvekan fortsätta att öva barocktrumpet, utveckla och utmana mig. Det första steget har jag lärt mig, att kunna spela enklare trumpetstämmor i kända symfonier. Nästa steg är att börja undersöka och lära sig barocktrumpetens solorepertoar.

Läppdrillar är något man får stor användning av på barocktrumpet. Eftersom man inte kan drillas på något annat sätt så måste man kunna det. Det är något jag också ska börja att öva på i den närmsta framtiden.

10. Referenslista

Tarr, Edward H. *The Art of Baroque Trumpet Playing*. Mainz: Schott, 1999
Beethoven, Ludwig van. *Symphony no 5 Op. 67*. London: Eulenburg, 1998
Beethoven, Ludwig van. *Symphony no 7 Op. 92*. Leipzig: PETERS, 1997
Beethoven, Ludwig van. *Symphony no 9 Op. 125*. Leipzig: Eulenburg, 2000

11. Bifogat Material

Ljudfiler:

Ljudexempel 1 – Exempel på klangen första gången jag spelade barocktrumpet.

Ljudexempel 2 – Exempel på hur klangen förbättrats när jag spelat barocktrumpet några månader.

Ljudexempel 3 - Övning 1 ur Edward H. Tarrs bok ”The Art of Baroque Trumpet Playing”. Inspelad första gången jag spelar barocktrumpet.

Ljudexempel 4 - Övning 1 ur Edward H. Tarrs bok ”The Art of Baroque Trumpet Playing”. Inspelad efter jag spelat barocktrumpet några månader.

Ljudexempel 5 – Etyd nr 3 ur Edward H. Tarrs bok ”The Art of Baroque Trumpet Playing”. Inspelad efter jag spelat barocktrumpet någon vecka.

Ljudexempel 6 - Etyd nr 3 ur Edward H. Tarrs bok ”The Art of Baroque Trumpet Playing”. Inspelad efter jag spelat barocktrumpet några månader.

Ljudexempel 7 – Övning på ett känt trumpetutdrag från andra satsen ur Beethovens femte symfoni med min kurskamrat Max Khula Larsson.

Ljudexempel 8 - Övning på ett känt trumpetutdrag från andra satsen ur Beethovens femte symfoni med min trumpetlärare Per Ivarsson.

Ljudexempel 9 – Övning på ett känt trumpetutdrag ur Beethovens sjunde symfoni med min kurskamrat Max Khula Larsson.

Ljudexempel 10 - Övning på ett känt trumpetutdrag ur Beethovens sjunde symfoni med min trumpetlärare Per Ivarsson.

Ljudexempel 11 – Övning på huvudtemat ur finalsatsen på Beethovens nionde symfoni med min kurskamrat Max Khula Larsson.

Ljudexempel 12 - Övning på huvudtemat ur finalsatsen på Beethovens nionde symfoni med min lärare Per Ivarsson.